

Mogućnosti financiranja projekata rasta i razvoja poduzeća u Republici Hrvatskoj

Šimunić, Patricia

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić / Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:129:958759>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of the University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić - The aim of Digital Repository is to collect and publish diploma works, dissertations, scientific and professional publications](#)

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić

Preddiplomski stručni studij
Poslovanje i upravljanje

PATRICIA ŠIMUNIĆ

MOGUĆNOSTI FINANCIRANJA PROJEKATA RASTA I
RAZVOJA PODUZEĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ

PREDDIPLOMSKI ZAVRŠNI RAD

Zaprešić, 2022. godine

**VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić**

**Preddiplomski stručni studij
Poslovanje i upravljanje**

Usmjerenje Menadžment uredskog poslovanja

PREDDIPLOMSKI ZAVRŠNI RAD

**MOGUĆNOSTI FINANCIRANJA PROJEKATA RASTA I
RAZVOJA PODUZEĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

**Mentor:
Karlo Jurač, struč.spec. oec., pred.**

**Naziv kolegija:
DINAMIKA PROJEKATINH PROCESA**

**Studentica:
Patricia Šimunić**

**JMBAG studenta:
0066285251**

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
ABSTRACT.....	2
1. UVOD.....	3
2. PROJEKTNO FINANCIRANJE	4
2.1. USPOREDBA PROJEKTOG I KORPORATIVNOG FINANCIRANJA	5
3. OBLICI IZVORA FINANCIRANJA PODUZEĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ 7	
3.1. KRATKOROČNO FINANCIRANJE	7
3.2. SREDNJOROČNO FINANCIRANJE	8
3.3. DUGOROČNO FINANCIRANJE.....	9
4. VRSTE KREDITA ZA RAST I RAZVOJ PODUZEĆA	11
4.1. PE/VC FONDOVI	11
4.1.1. POSLOVNI ANĐELI KAO IZVOR FINANCIRANJA	13
4.1.2. FONDOVI RIZIČNOG KAPITALA	14
5. ALTERNATIVNI IZVORI FINANCIRANJA.....	16
5.1. HAMAG-BICRO.....	16
5.2. PoC ZA PODUZETNIKE.....	17
5.3. RAZUM	19
5.4. HBOR	20
5.5. EUREKA	21
5.6. IRCRO.....	22
5.7. EUROSTARS	23
6. PROBLEMATIKA FINANCIRANJA PODUZEĆA U RH.....	24
6.1. POČETNO FINANCIRANJE.....	24
6.2. RAZVOJNO FINANCIRANJE	24
7. FINANCIRANJE EU FONDOVIMA	26
8. ZAKLJUČAK	29
9. IZJAVA.....	30
10. POPIS LITERATURE.....	31
10.1. KNJIGE I ČLANCI	31
10.2. INTERNETSKI IZVORI	32
11. POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA	34
11.1. Popis slika	34
11.2. Popis tablica.....	34
12. ŽIVOTOPIS	35

SAŽETAK

Poduzeća predstavljaju okosnicu svakog gospodarstva, pa tako i hrvatskog. Temeljni problem s kojim se poduzeća susreću jest problem financiranja, to jest osiguravanja dovoljno početnog kapitala kako bi započeli svoje poslovanje, a također i pronalaženja izvora financiranja kako bi mogla rasti i razvijati se. U Hrvatskoj je poduzećima omogućeno projektno financiranje, kao i kratkoročno, srednjoročno i dugoročno financiranje. Poduzeća se mogu financirati od strane banaka, a u Hrvatskoj se također provode i različiti načini alternativnog financiranja poput PE i VC fondova, fondova rizičnog kapitala, poslovnih anđela, projekata Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije kao što su PoC za poduzetnike, IRCRO, EUREKA i RAZUM, programe Hrvatske banke za obnovu i razvoj, programa Eurostars i europskih fondova.

Ključne riječi: mikro, mala i srednja poduzeća; HAMAG-BICRO; fondovi rizičnog kapitala; PoC za poduzetnike; EU fondovi

OPTIONS FOR FINANCING GROWTH AND DEVELOPMENT PROJECTS OF BUSINESSES IN REPUBLIC OF CROATIA

ABSTRACT

Businesses represent the backbone of every economy, including the Croatian one, The fundamental problem that companies face is the problem of financing, that is, securing enough start-up capital to start their own business, and also finding sources of financing so that it can grow and develop. In Croatia, companies are provided with project financing, as well as short-term, medium-term, and long-term financing. Companies can be financed by banks, and in Croatia there are also various ways of alternative financing such as PE and VC funds, venture capital funds, business angels, projects of the Croatian Agency for Small Business, innovation and investment (HAMAG-BICRO) such as PoC for entrepreneurs, IRCRO, EUREKA and RAZUM, programs of the Croatian Bank for Reconstruction and Development, Eurostars programs and European funds.

Key words: micro, small and medium enterprises; HAMAG-BICRO; venture capital funds; private equity funds; EU funds

1. UVOD

Poduzeća su jedan od glavnih načina pokretanja cjelokupnog hrvatskog gospodarstva, te se u recentnim godinama pojavljuje sve više mikro, malih i srednjih poduzeća, kao i velikih poduzeća koja zapošljavaju više ljudi. Također, sve se više poduzeća fokusira na istraživački rad, kao i na informatičko-komunikacijske tehnologije, što dovodi do rasta i razvoja gospodarstva. Glavni problem s kojim se poduzeća susreću jest problem financiranja, to jest pronalazak izvora novca koji im je potreban za pokretanje svojeg poslovanja, kao i za nastavak djelovanja i obavljanje različitih aktivnosti. Postoji više vrsta mogućnosti financiranja poduzeća od strane različitih organizacija, a također i više vrsta financiranja s obzirom na duljinu financiranja. Financiranje poduzeća može biti od strane banaka, a u Hrvatskoj se također provode i različiti načini alternativnog financiranja poput PE i VC fondova, fondova rizičnog kapitala, poslovnih anđela, projekata Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije, programi Hrvatske banke za obnovu i razvoj i europski fondovi. Cilj ovog rada jest razmotriti različite mogućnosti financiranja projekata rasta i razvoja u Hrvatskoj, analizirati različite načine financiranja i različite ponude financiranja malih, mikro i srednjih poduzeća u Hrvatskoj i Europskoj uniji. Rad je temeljen na metodi analize postojeće literature koja se odnosi na teme relevantne za cilj rada. Rad se sastoji od osam dijelova. Prvi dio je uvod, u kojem se iznosi problematika i cilj rada. Nakon uvoda rad se fokusira na projektno financiranje, a također i na usporedbu projektnog i korporativnog financiranja. U trećem dijelu rada iznose se navodi o oblicima financiranja poduzeća u Hrvatskoj s posebnim fokusom na kratkoročno financiranje, srednjoročno financiranje i dugoročno financiranje. Četvrto se poglavlje osvrće na vrste kredita za rast i razvoj poduzeća. U ovom se poglavlju obrađuju PE i VC fondovi i fondovi rizičnog kapitala, a također se iznose i podaci o konceptu poslovnih anđela kao izvoru financiranja. U petom se poglavlju iznose podaci o različitim alternativnim izvorima financiranja koji se poduzetnicima nude u Hrvatskoj. Ti su izvori prvenstveno Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije, koja provodi programe poput PoC-a za poduzetnike, RAZUM-a, EUREKA-e i IRCRO-a. Također se osvrće i na Hrvatsku banke za obnovu i razvoj, kao i na projekt Eurostars koji je nastao kao kolaboracija Europske komisije i programa EUREKA-e. U šestom poglavlju je fokus na problematici financiranja poduzeća u Hrvatskoj s posebnim osvrtom na probleme početnog i razvojnog financiranja. Sedmo poglavlje obrađuje temu financiranja poduzeća EU fondovima. Osmo poglavlje je zaključak, nakon kojeg slijede izjava, popis literature te popis slika, tablica i grafikona.

2. PROJEKTNO FINANCIRANJE

Veliki dio postojeće literature slaže se da se financiranje projekata definira kao prioritarno financiranje koje ne ovisi o čvrstoći i kreditnoj sposobnosti sponzora, odnosno stranaka koje predlažu poslovne ideje za pokretanje projekta. Odobrenje niti ne ovisi o vrijednosti imovine sponzora koju su spremni staviti na raspolaganje. Umjesto toga, to je u osnovi funkcija sposobnosti projekta da otplati ugovoreni dug i nadoknadu uloženog kapitala po stopi koja je u skladu sa stupnjem rizika svojstvenog dotičnom pothvatu.

Projektno financiranje je strukturirano financiranje određenog gospodarskog subjekta ili društva posebne namjene, također poznatog kao projektna tvrtka koju stvaraju sponzori koristeći vlasnički kapital ili mezaninski dug i za koji zajmodavac smatra da su novčani tokovi primarni izvor povrata zajma, dok imovina predstavlja samo zalog. Projektno se financiranje također može definirati i kao tip financiranja u kojem se „razvoj projekta pretežno financira zajmom čija se otplata očekuje od prihoda koje će projekt ostvariti, dok se imovina projekta koristi za osiguranje otplate“ (Aralica, Račić i Šišinački, 2007: 53). Također se može definirati i kao strukturalno financiranje „određene ekonomske jedinice koju voditelji projekta stvaraju pomoću temeljnog kapitala i za koju financijer novčane tokove smatra izvorom povrata ulaganja, dok projektna imovina predstavlja samo osiguranje“ (Gatti, 2008: 2). Karakteristične značajke ugovora o financiranju projekta su: dužnik je projektna tvrtka osnovana na *ad hoc* osnovi koja je financijski i pravno neovisna od sponzora.

Projektno financiranje ovisi o tri odluke:

1. Odluci o investiranju,
2. Organizacijskoj odluci, tj. odluci o kreiranju poduzeća koje je pravno neovisno i koje može posjedovati imovinu i sudjelovati u vanbilančnom obliku financiranja,
3. Odluci o financiranju (Esty, 2004).

Kako bi se odredila mogućnost projektnog financiranja kao načina financiranja, u obzir se moraju uzeti različiti parametri. Neki od tih parametara su kreditni zahtjevi zajmodavca, različite porezne implikacije, utjecaj projekta na obveze koje su sadržane u sporazumima čija je funkcija regulacija dužničkih obveza voditelja projekta, pravni i regulatorni zahtjevi kojima je projekt podložan i način knjiženja projektnih obveza i sporazuma (Finnerty, 2007).

Zajmodavci imaju samo ograničeno pravo na regres (ili u nekim slučajevima nemaju uopće pravo na regres) sponzorima nakon što je projekt završen. Uključenost sponzora u projekt je ograničena:

- vremenski (općenito tijekom razdoblja postavljanja do pokretanja projekta),
- iznosom (mogu se pozvati za kapital injekcije ako se određeni ekonomsko-financijski testovi pokažu nezadovoljavajućim) i
- kvalitetom (upravljanje sustavom mora biti učinkovito i osiguravati određene razine performansi). To znači da se rizici poslovanja moraju procijeniti na drugačiji način od rizika koji se odnose na tvrtke koje su već u djelovanju.

Projektne rizici ravnopravno se raspoređuju između svih strana uključenih u transakciju, s ciljem dodjeljivanja rizika ugovornim stranama koje su najsposobnije da kontroliraju i upravljaju njima. Novčani tokovi generirani projektom moraju biti dovoljni za pokrivanje plaćanja operativnih troškova i za podmirivanje duga u smislu otplate kapitala i interesa. Budući da je prioritetno korištenje novčanih sredstava da se financiraju operativni troškovi i da se podmiri dug, za isplatu dividende sponzorima mogu se koristiti samo ona sredstva koja preostanu nakon toga.

2.1. USPOREDBA PROJEKTOG I KORPORATIVNOG FINANCIRANJA

Sponzori mogu izabrati na koji način žele financirati neki projekt. Postoje dva osnovna načina, a to su projektno i korporativno financiranje. Ako se novi projekt financira bilančno to je onda korporativno financiranje. To znači da sponzori koriste svu imovinu i novčane tokove postojeće tvrtke za jamstvo dodatnog kredita koji daju zajmodavci. Ako projekt nije uspješan, sva preostala imovina i novčani tokovi mogu poslužiti kao izvor otplate za sve zajmodavce (stare i nove) udruženog subjekta (postojeća firma plus novi projekt).

Ako se projekt ugrađuje u već postojeći novi ekonomski subjekt i financira se “izvanbilančno” to je onda projektno financiranje. Znači, da novi projekt i postojeća tvrtka žive dva odvojena života. Ako projekt nije uspješan, zajmodavci projekta nemaju (ili imaju vrlo ograničena) potraživanja imovine od sponzorskih tvrtki. Dioničari postojeće tvrtke tada mogu imati koristi od zasebnog osnivanja novog projekta. Još neke od razlika između projektnog financiranja i korporativnog financiranja prikazane su u Tablici 1.

Tablica 1. Razlike projektnog financiranja i korporativnog financiranja

PARAMETAR	PROJEKTNO FINANCIRANJE	KORPORATIVNO FINANCIRANJE
Stadij razvoja projekta	Projekt se ugrađuje u postojeću organizaciju koja postoji već neko vrijeme	Rani stadij projekta, organizacija tek počinje s radom
Dokaz koncepta	Predviđeni protok novca	Prihod
Rizik	Rizik sponzora je niži	Rizik sponzora je visok
Povrat na investiciju	Niži	Viši
Temelj odluke o sponzoranju	Predviđeni protok novca (izvanbilančno financiranje)	Bilanca stanja projekta (bilančno financiranje)

Izvor: <https://www.wallstreetmojo.com/corporate-finance-vs-project-finance/>

Jedan od glavnih nedostataka projektnog financiranja je da su strukturiranje i organiziranje takvog posla zapravo mnogo skuplji od opcije korporativnog financiranja poduzeća. Mala količina dokaza koja postoji za ovaj argument pokazuje prosjek transakcijskih troškova na ukupno ulaganje od oko 5-10% i postoji nekoliko različitih razloga za ove visoke troškove:

1. Pravni, tehnički i osiguravajući savjetnici sponzora trebaju mnogo vremena za procjenu projekta i pregovaranje o uvjetima ugovora koji će biti uključeni u dokumentaciju.
2. Trošak praćenja projekta koji je u procesu je vrlo visok.
3. Od zajmodavaca se očekuje da plate značajne troškove u zamjenu za preuzimanje velikih rizika.

Međutim, iako projektno financiranje ne nudi troškovnu prednost, definitivno postoje druge prednosti u usporedbi s korporativnim financiranjem. Projektno financiranje omogućuje visoku razinu raspodjele rizika među sudionicima transakcije. Stoga dogovor može podržati omjer duga i kapitala koji se inače ne bi mogao postići. Ovo ima veliki utjecaj na povrat transakcije za sponzore (interna stopa povratka kapitala).

3. OBLICI IZVORA FINANCIRANJA PODUZEĆA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Sva poduzeća moraju si osigurati stabilne izvore financiranja. Nakon što potroše vlastiti kapital okreću se drugim izvorima financiranja. U Republici Hrvatskoj je to još uvijek veliki problem iako je situacija bolja nego u drugim zemljama Europe poput Slovenije, Mađarske i Češke.

Financijski sustav temelji se na brojnosti financijskih posrednika i sudionika, a također i na brojnosti financijskih odnosa među različitim sektorima i ekonomskih jedinica (Knežević i Has, 2018). Izvori financiranja se mogu kategorizirati u dvije skupine: prema roku dospijeća i s obzirom na izvore. Prema roku dospijeća mogu se razlikovati trajni, dugoročni, srednjoročni i kratkoročni izvori financiranja, a s obzirom na izvore razlikuju se unutarnje i vanjsko financiranje (Knežević i Has, 2018).

3.1. KRATKOROČNO FINANCIRANJE

Kratkoročno financiranje može se definirati kao vrsta financiranja u kojem su izvori raspoloživi do jedne godine, uz premisu plaćanja kamata. Glavna uloga kratkoročnog financiranja jest omogućavanje sredstava za kratkoročna ulaganja u kratkotrajnu imovinu. Kratkoročno financiranje ima nekoliko izvora:

- Vremenska razgraničenja, koja predstavljaju posljedicu svakodnevnog korištenja resursa, a najčešći oblici su plaće i porezi
- Trgovački krediti, koji predstavljaju kredite koje dobavljači mogu odobriti kupcima kada im isporuče robu iz mogućnost naknadnog plaćanja u nekom razdoblju
- Osigurani kratkoročni krediti, koji se koriste za „financiranje kratkoročnih ulaganja, posebice povećanih kratkoročnih potraživanja od kupaca i sezonskih zaliha te prilagođavanja u razdobljima neizvjesnosti“ (Van Home, 1993). Neki od osiguranih kratkoročnih kredita jesu kredit na temelju zaloga vrijednosnica, kredit na temelju zaloga potraživanja, faktoring potraživanja i kredit na temelju zaliha.
- Neosigurani kratkoročni krediti koji predstavljaju kredite odobrene zbog kreditne sposobnosti klijenta bez traženja osiguranja kredita. Ovi krediti mogu biti krediti na principu tekućeg računa ili kontokorentni krediti, kreditne linije, revolving kredit i transakcijski kredit (Šarlija, 2008).

Kratkoročno financiranje predstavlja mogućnost prevladavanja nelikvidnosti (Vukičević, 2006). Upravljanje kratkoročnim financiranjem poduzeća ključno je za upravljanje radnim kapitalom, koje se može definirati kao upravljanje kratkoročnim financijama poput kratkotrajne imovine i kratkoročnih obveza (Vidučić, 2012). Kratkotrajna imovina može se podijeliti na:

- Zalihe
- Potraživanja
- Financijsku imovinu i
- Novac (Bolfek, Stanić i Tokić, 2011).

Kratkoročne obveze mogu se definirati kao obveze poduzeća koje se moraju podmiriti u roku od jedne godine, te su vrste kratkoročnih obveza obveze po osnovi zajma, obveze prema kreditnim institucijama, obveze prema dobavljačima, obveze po vrijednosnim papirima, obveze za primljene avanse i obveze prema zaposlenima (Crikveni Filipović, 2019).

3.2.SREDNJOROČNO FINANCIRANJE

Srednjoročno financiranje se definira kao financiranje čiji je rok dospijeca od jedne do pet godina, te se može smatrati najpovoljnijim oblikom financiranja poduzeća kada poduzeće ima konstantne potrebe za resursima. Srednjoročno financiranje se najviše koristi u malim poduzećima i poduzećima srednje veličine koja imaju ili dovoljno dobru veličinu ili odgovarajuću imovinu koja im omogućuje vraćanje kredita. Srednjoročno financiranje može biti u obliku:

- Bankarskih kredita
- Kredita osiguravajućih društava
- Financiranje na temelju zaloga opreme
- Financiranje najmom
- Revolving kredita i
- Srednjoročnih kredita proizvođača opreme (Marković, 2000).

Bankarski krediti izdaju se od strane financijskih organizacija poput banaka, te se mogu otplaćivati i u jednakim i u nejednakim anuitetima, to jest godišnje, polugodišnje ili kvartalno. Također se mogu otplaćivati i pomoću jednakih rata u određenim periodima, a postoji mogućnost i jednokratnog otplaćivanja kredita. Srednjoročno kreditiranje predstavlja fleksibilan način financiranja zbog toga što je otplata ovakvih kredita prilagođena likvidnosti i

solventnosti poduzeća koje uzima kredit. Kao rok dospijea bankarskih kredita najčešće se određuje rok od 3 do 5 godina (Marković, 2000).

Kreditni mogu biti odobreni i od strane osiguravajućih društava, koja mogu koristiti svoja sredstva tako da ih plasiraju u različita ulaganja koja će im donijeti prihode. Odobravanje kredita poduzećima može se smatrati jednim od oblika plasiranja, a osiguravajuća društva uz srednjoročne kredite mogu odobravati i kratkoročne.

Financiranje na temelju zalaganja opreme temelji se na odobravanju kredita pomoću zalaganja imovine kako bi se otplata tog kredita osigurala. Oprema koja je založena se prodaje dok se kreditu potpunosti ne otplati, te se za osiguranje srednjoročnih kredita najčešće koristi oprema koju je lako prodati (Marković, 2000).

Revolving krediti predstavljaju kredite koji su odobreni od strane banke uz obvezu da se kredit obnovi, to jest revolvira, nakon isteka određenog vremenskog roka. Samim time, ako se kredit revolvira nakon jedne godine, on postaje srednjoročni kredit. Revolving krediti predstavljaju iznimno fleksibilan način financiranja jer se mogu opetovano obnavljati te na taj način poduzeće može brže i lakše doći do potrebnih sredstava (Marković, 2000). Troškove revolving kredita predstavljaju ugovorena kamata, a također i provizija na dostupnost kredita.

3.3. DUGOROČNO FINANCIRANJE

Dugoročno financiranje predstavlja financiranje na rok dulji od 5 godina, te se njime financira kupovina imovine s dugim vijekom uporabe ili veliki investicijski projekti. „Dugoročno financiranje poduzeća iz tuđih izvora svodi se na financiranje ulaganja u izgradnju ili nabavu dugotrajne materijalne imovine poduzeća. Ovom ulogom efektuiraju tijekom dužeg vremenskog razdoblja, najčešće više godina. Riječ je o investicijskim zajmovima koji imaju dugoročno dospijeaće pa tako mogu biti srednjoročni na rok povratka od 1–5 godina ili dugoročni na rok više od 5 godina“ (Vukičević, 2006).

Dugoročni dugovni instrumenti mogu se klasificirati na nekoliko načina:

- Prema načinu otplate na jednokratno isplative i višekratno isplative
- Prema načinu realizacije na javno emitirani dug i privatno plasirani dug
- Prema pokriću na pokriveno i otvoreno
- Prema opciji poziva prije dospijeaća na opozive i neopozive
- Prema mjestu izdanja i nadležnoj regulaciji na domaće, strane i međunarodne

- Prema likvidnosti na utržive i neutržive
- Prema karakteru kamata na one s fiksnom kamatom i na one s fluktuirajućom kamatom (Vukičević, 2006).

Dugoročno financiranje može biti iz vlastitih izvora, kreditnih izvora i ostalih izvora. Vlastite izvore predstavljaju dionice, kreditne izvore predstavljaju obveznice i dugoročni krediti, a ostali izvori su prioritetne dionice, varanti, leasing i konvertibilne dionice.

Dionica predstavlja vlasnički vrijednosni papir koji predstavlja pravo vlasništva u određenom dioničkom društvu (HANFA, n.d.). Dionice mogu biti obične ili redovne, koje ovlašćuju vlasnika da sudjeluje u neto dobiti društva, te povlaštene ili prioritetne, koje svojim vlasnicima donose određeni godišnji iznos dividende.

Obveznice predstavljaju vrstu vrijednosnih papira, koji se mogu definirati kao pismene isprave čiji vlasnik ima neka prava koja se mogu ostvariti na određeni način (Vukičević, 2006). Obveznice su osnovne dugoročne vrijednosnice, to jest „dugoročni kreditni instrument kojim se emitent obvezuje na isplatu kamatnih plaćanja (kupona) i glavnice vlasniku prema unaprijed dogovorenoj dinamici“ (Vukičević, 2006: 156). Obveznice u većini slučajeva imaju dospjeće u roku od 30 godina, a također mogu imati i duži rok dospjeća. Obveznice se također izdaju i s utvrđenom nominalnom vrijednošću, pomoću koje se određuju cijena obveznice i kamata.

4. VRSTE KREDITA ZA RAST I RAZVOJ PODUZEĆA

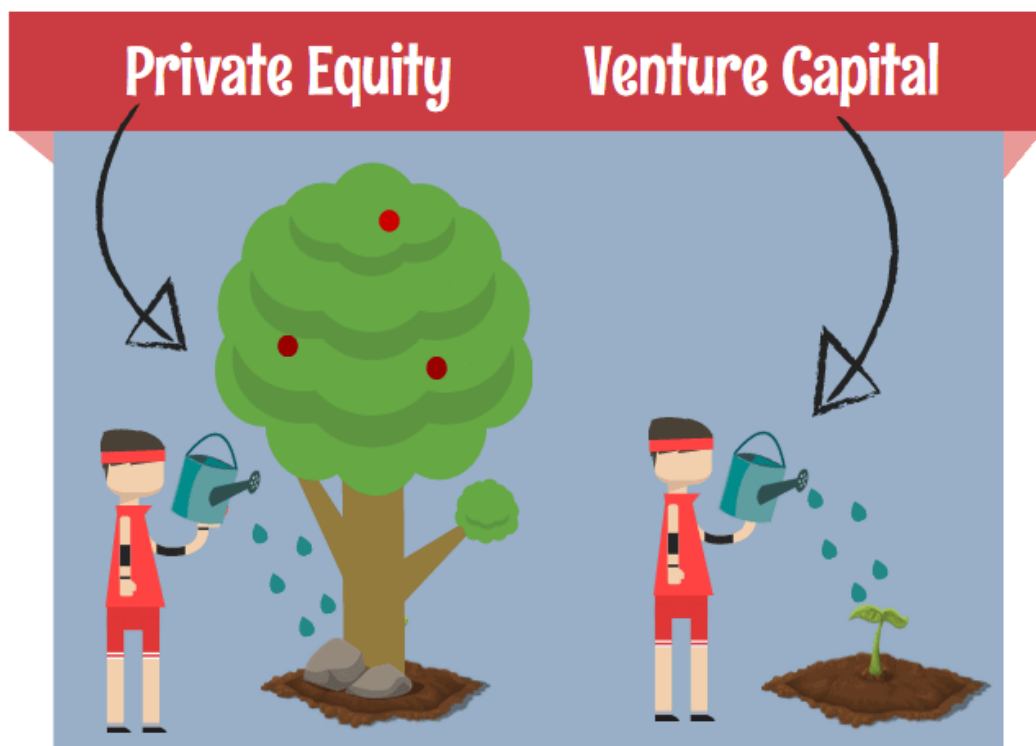
4.1. PE/VC FONDOVI

PE fondovi ili *private equity* fondovi predstavljaju alternativne investicijske fondove koji su u recentnim godinama sve popularniji kao način financiranja poduzeća, a posebice malih i srednjih poduzeća. PE fondovi nemaju općeprihvaćenu definiciju, no zasnivaju se na konceptu *private equity*, što predstavlja vrstu „ulaganja u kapital subjekta koja podrazumijeva stjecanje, i to u pravilu kupnju, udjela u subjektima putem privatno organiziranih transakcija“ (Derenčinović Ruk, 2020: 785). PE predstavlja ulaganje u kapital subjekta, koji je u najviše slučajeva ili društvo s ograničenom odgovornošću ili dioničko društvo. Najčešće se ovim putem ulaže u društva čijim se dionicama ne trguje.

PE fondovi su način investicijskih fondova „kod kojih propisi, u pravilu, ne određuju dozvoljena ulaganja i/ili njihova ograničenja – odabir ulaganja i načina ulaganja je na društvu za upravljanje fondom koje upravo izborom investicijske strategije PE fonda (koja se proklamira u osnovnim dokumentima fonda – pravila) određuje način rada fonda u svim etapama njegova životnog ciklusa“ (Derenčinović Ruk, 2020: 786). Kapital iz PE fondova najčešće se ulaže u dionice, udjele i obveznice različitih trgovačkih društava, što predstavlja *equity* dio naziva ovih fondova. PE fondovi svoja sredstva većinom ulaže u privatna društva, te su zbog toga i uspješni.

Neke od najvažnijih karakteristika PE fondova su:

- Ulagачi PE fondova su profesionalni ili institucionalni ulagači
- PE fondovi imaju određeno trajanje koje je najčešće 10 godina s produljenjem od dvije ili tri godine
- PE fondovi imaju ili srednjoročni ili dugoročni horizont ulaganja
- Imaju životni ciklus
- Predstavljaju rizične fondove
- Aktivni su i angažirani u kontekstu svojih ulaganja i ciljanih društva (Derenčinović Ruk, 2020).

Slika 1. Razlika između PE i VC fondova

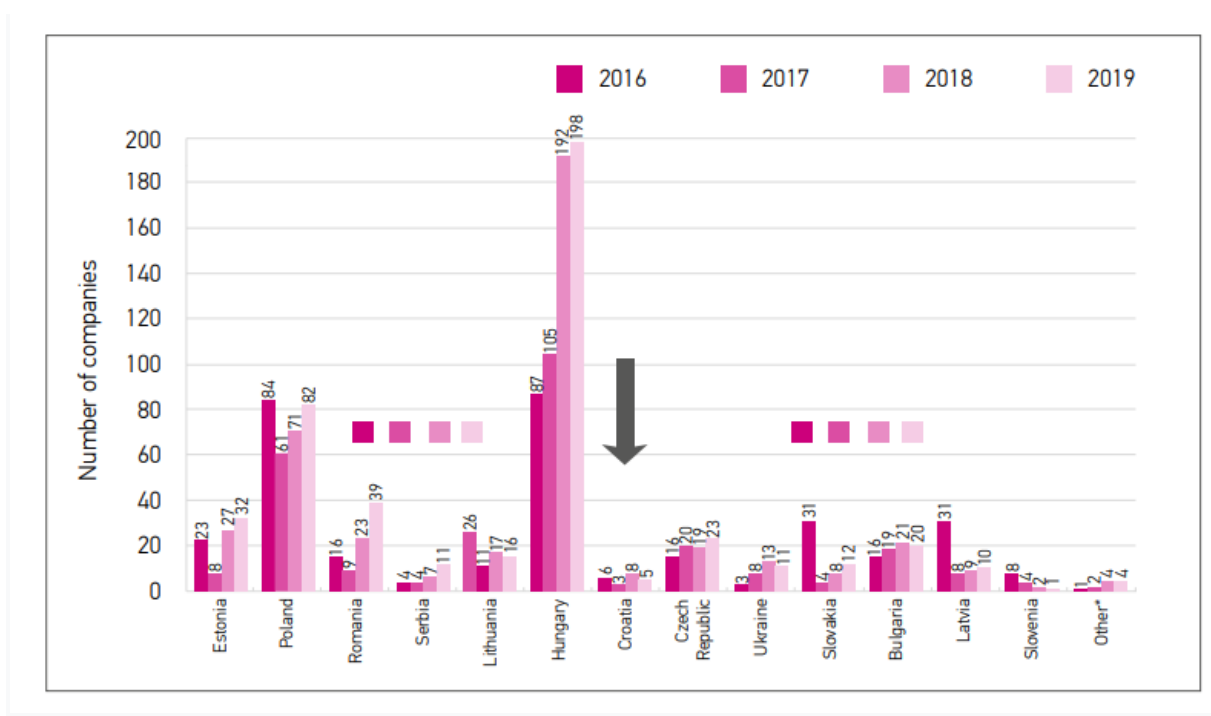
Izvor: <https://www.wallstreetmojo.com/private-equity-vs-venture-capital/>

VC fondovi ili venture capital fondovi svoj fokus stavljaju na inovativne kompanije. Za njih je „karakteristično da ulažu u portfeljna društva koja su osnovana (engl. startup) ili će se tek osnovati (engl. seed), odnosno koja se nalaze u početnim fazama poslovanja (engl. early stage growth) kada je poduzetnicima teško doći do kapitala tradicionalnim izvorima financiranja zbog visokih rizika povezanih s takvim financiranjem/ulaganjem te nemogućnosti da se klasičnim financijskim posrednicima ponude odgovarajuća sredstva osiguranja tražbina“ (Braut Filipović, Čulinović-Herc i Audić Vuletić, 2017: 56).

Većina VC ulagača prikuplja novac i ulaže u ime “limited partnera”—institucija poput mirovinskih fondova, državnih fondova i sveučilišnih fondova koji dio svog kapitala alociraju na širu klasu imovine privatnog kapitala (Janeway, Nanda i Rhodes-Kropf, 2021). VC fondovi su strukturirani kao zatvoreni fondovi koji traju 10 godina. Kapital prikupljen od strane VC fondova se ulaže u mlade i inovativne start up-ove tijekom prvih nekoliko godina postojanja fonda. VC fondovi tada upravljaju start up-ovima i podržavaju ih, pomažući im da rastu i organizacijski sazrijevaju. Kako bi se najbolje mogli razlikovati PE i VC fondovi, važno je

spomenuti kako PE fondovi u pravilu ulaži najviše u poslovne subjekte koji već postoje i kojima je potrebna optimizacija poslovanja.

U sve se više i više tvrtki i poduzeća ulaže putem PE i VC fondova, te je na slici 2. vidljiv broj tvrtki koje su primile vlasnička ulaganja u Srednjoj i Istočnoj Europi u periodu od 2016. do 2019. godine. Hrvatska je na zadnjem mjestu među prikazanim zemljama, te je prikazano kako je 2016. godine putem PE i VC fondova uloženo u 6 tvrtki, 2017. godine u 3 tvrtke, 2018. godine u 8 tvrtki, a 2019. u 5 tvrtki.

Slika 2. Broj tvrtki koje su primile vlasnička ulaganja u Srednjoj i Istočnoj Europi 2016.-2019.

Izvor: CEPOR, 2020.

4.1.1. POSLOVNI ANĐELI KAO IZVOR FINANCIRANJA

Poslovni anđeli također predstavljaju jedan od alternativnih izvora financiranja poduzeća. Poslovni anđeli predstavljaju uspješne poduzetnike i menadžere koji imaju za cilj financirati start up projekte koji su procijenjeni kao visoko rizični. Na ovaj način uspješni poduzetnici poduzetnicima koji tek počinju s radom omogućuju mentorsku podršku u daljnjem razvoju njihovog poduzeća (CEPOR, 2020). Neki od glavnih razloga postojanja poslovnih anđela i odlučivanja na ovakve poduzetničke pothvate jesu:

- Ostvarivanje profita
- Poticanje razvitka poduzetništva
- Entuzijazam za sudjelovanje u stvaranju novog poduzeća

Glavni način djelovanja poslovnih anđela je ulaganje u vlasničku strukturu nekog poduzeća i pružanje pomoći u daljnjem razvoju i komercijaliziranju projekata. U Europi je trenutno prisutno oko 34 500 poslovnih anđela, koji investiraju u nova poduzeća pomoću različitih udruženja poslovnih anđela. Hrvatsko udruženje poslovnih anđela naziva se CRANE, koja je 2019. godine imala 35 članova. Neke od aktivnosti CRANE-a jesu identifikacija potencijalnih i selekcija kvalitetnih projekata, organizacija predstavljanja selektiranih projekata poslovnim anđelima, organizacija edukacije za mlade poduzetnike i poslovne anđele i tako dalje (CRANE, 2022).

Mogu se razlikovati četiri vrste poslovnih anđela:

- Anđeli čuvari ili eng. *guardian angels*, koji imaju poduzetničko iskustvo a također i poznaju određenu industriju. Anđeli čuvari ulažu u vlastitom sektoru u kojem i sami djeluju.
- Anđeli poduzetnici ili eng. *entrepreneur angels*, koji imaju poduzetničko iskustvo, ali žele ulagati u sektoru različitom od vlastitog sektora
- Operativni anđeli ili eng. *operational angels*, koji su iskustvo u nekoj industriji stekli putem rada u velikim poduzećima. Operativni anđeli često nemaju iskustva u malim poduzećima.
- Financijski anđeli ili eng. *financial angels*, koji investiraju samo kako bi mogli profitirati od svojih investicija (Garača i Marjanović, 2010).

4.1.2. FONDOVI RIZIČNOG KAPITALA

Rizični kapital predstavlja „oblik vlasničkog ulaganja u poduzeća uz aktivno sudjelovanje u poslovanju subjekta u koje je izvršeno ulaganje“ (HBOR, 2022a). Također se može definirati i kao oblik ulaganja financijskih ulagača u kapital nekog poduzeća koji ne kotira na burzi, ali ima vidljiv potencijal da ostvari visok rast tijekom razdoblja od 3 do 7 godina (CEPOR, 2020). Rizični kapital služi kako bi se omogućilo poboljšavanje poslovanja poduzeća u koje se kapital ulaže.

2011. godine u Hrvatskoj je osnovano pet Fondova za gospodarsku suradnju ili FGS kako bi se što više razvijali fondovi rizičnog kapitala. FGS su razvijani kroz ulaganja od strane privatnog sektora, kao i ulaganja od strane Hrvatske Vlade. 2019. godine u Hrvatskoj su postojala četiri društva koja su upravljala alternativnim investicijskim fondovima, to jest PE i VC fondovima, te je takvih fondova (FGS) bilo pet. Hrvatski FGS prikazani su u Tablici 3.

Tablica 2. Fondovi za gospodarsku suradnju u Hrvatskoj 2019. godine

Fond za gospodarsku suradnju	Društvo za upravljanje	Neto imovina u kunama
Honestas FGS	Honestas Private Equity Partneri d.o.o.	10 990 153
Inspirio FGS	Inspire Investments d.o.o.	165 005 846
Prosperus FGS	Prosperus Invest d.o.o.	260 117 831
Prosperus FGS II	Prosperus Invest d.o.o.	122 383 202
Quaestus Private Equity Kapital II	Quaestus Private Equity d.o.o	395 944 455

Izvor: CEPOR, 2020.

5. ALTERNATIVNI IZVORI FINANCIRANJA

5.1. HAMAG-BICRO

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) predstavlja najznačajniju vladinu agencija za poticanje malog i srednjeg poduzetništva. HAMAG-BICRO u svojem radu „podupire jačanje konkurentnosti malog i srednjeg gospodarstva kroz financiranje njihovog poslovanja i razvoja izdavanjem jamstava za odobrene kredite, dodjelom bespovratnih sredstava, davanjem zajmova te poticanjem investicija, a također i pružanjem financijske potpore inovativnim i tehnološki usmjerenim poduzećima u Republici Hrvatskoj kroz inovacijske programe“ (HAMAG-BICRO, 2022).

HAMAG-BICRO poduzetnicima nudi zajmove i jamstva. Zajmovi koje poduzetnici mogu dobiti su:

- ESIF mikro zajam u iznosu od 1 000 000 EUR do 25 000 000 EUR, sa kamatnom stopom od 0,1% do 0,5% i rokom otplate do 5 godina
- ESIF mali zajam u iznosu od 25 000 000 EUR do 50 000 000 EUR, sa kamatnom stopom od 0,1% do 0,5% i rokom otplate do 10 godina
- Mikro zajam za ruralni razvoj u iznosu od 1 000 000 EUR do 25 000 000 EUR, sa kamatnom stopom od 0,1% do 0,5% i rokom otplate do 5 godina
- Mali zajam za ruralni razvoj u iznosu od 25 000 000 EUR do 50 000 000 EUR, sa kamatnom stopom od 0,1% do 0,5% i rokom otplate do 10 godina
- Mikro zajam za obrtna sredstva za ruralni razvoj u iznosu od 1 000 EUR do 25 000 EUR, sa kamatnom stopom od 0,5% i rokom otplate do 3 godina
- COVID-19 zajam koji mogu uzeti mikro, mali i srednji poduzetnici u iznosu do 750 000 kuna s kamatnom stopom od 0,25% i rokom otplate do 5 godina (HAMAG-BICRO, 2022).

Slika 3. Logo HAMAG-BICRO-a

Izvor: <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/HAMAG-BICRO.html>

Jamstva poduzetnici mogu dobiti u okviru nacionalnih jamstava, ESIF pojedinačnih jamstava i ESIF ograničenih portfeljnih jamstava. Nacionalna jamstva sastoje se od:

- Programa jamstava za kredite za poduzetnike aktivne u području kulture i kreativnih industrija u iznosu od 800 000 EUR sa kamatnom stopom do 2% i maksimalnim trajanjem jamstva do 5 godina
- Jamstva za kredite u sektoru mora, prometa i prometne infrastrukture i
- Jamstva za kredite u sektoru turizma i sporta.

ESIF (Europski strukturni i investicijski fondovi) pojedinačna jamstva predstavljaju program predviđen za subjekte „malog gospodarstva, a isti je u većem dijelu financiran iz sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj u skladu sa Operativnim programom konkurentnost i kohezija (OPKK) 2014.-2020“ (HAMAG-BICRO, 2022). Putem ESIF pojedinačnih jamstava mikro, malim i srednjim se poduzetnicima omogućava dobivanje jamstva kako bi mogli pokriti glavnice kredita ili leasinga. ESIF ograničena portfeljna jamstva mikro, mali i srednji poduzetnici mogu koristiti tako da trebaju imati kredit ili leasing odobren od strane financijskih institucija, a HAMAG-BICRO zatim jamči za jedan dio glavnice i kamate koja je ugovorena.

5.2. PoC ZA PODUZETNIKE

PoC za poduzetnike ili Program provjere inovativnog koncepta raspisuje Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta uz suradnju s Hrvatskom agencijom za malo gospodarstvo, to jest HAMAG-BICRO-om. Cilj PoC-a je „podrška inovacijama u ranoj fazi istraživanja kako bi se osigurao pred-komercijalni kapital za tehničku i komercijalnu provjeru inovativnog koncepta koja je potrebna kako bi se pružili dokazi da su novi proces ili tehnologija ostvarivi i da potencijalno mogu imati komercijalnu primjenu“ (Plavi ured, 2022).

Prijedlog za financiranje projektnih prijedloga u sklopu PoC-a mogu podnijeti:

- Fizičke osobe s namjerom osnivanja trgovačkog društva, a koje ne posjeduju više od 50% udjela u poduzećima sa statusom velikog poduzetnika koji obavlja istu djelatnost kao natjecatelji za Program provjere inovativnog koncepta
- Mikro poduzetnici, to jest poduzeća koja imaju manje od 10 zaposlenih i čiji godišnji promet ne iznosi više od 2 000 000 EUR
- Mali poduzetnici, to jest poduzeća koja zapošljavaju manje od 50 osoba i čiji godišnji promet ne iznosi više od 10 000 000 EUR
- Srednji poduzetnici, to jest poduzeća koja zapošljavaju manje od 250 osoba i čiji godišnji promet ne iznosi više od 50 000 000 EUR/godišnja bilanca ne iznosi više od 43 000 000 EUR (InterMedia Projekt, 2016).

PoC program služi za sufinanciranje pretkomercijalnih aktivnosti u ranoj fazi razvijanja novih proizvoda i usluga, a te su aktivnosti:

- „provjera i zaštita intelektualnog vlasništva,
- izrada funkcionalnog prototipa,
- demonstracija tehničke izvedivosti,
- dodatne aktivnosti (analiza tržišta ili izrada studije isplativosti, izrada koncepta i strategija za razvoj ili komercijalizaciju proizvoda (studija ili plan za komercijalizaciju))“ (Plavi ured, 2022).

Projekti prihvaćeni od strane Programa financiranju se u roku od 12 mjeseci i to sa iznosom od minimalno 100 000 kuna, a maksimalno 500 000 kuna. Važno je navesti da PoC financira mikro i mala poduzeća te srednja poduzeća na različite načine. Naime, mikro i mala poduzeća mogu biti sufinancirana do 70% troškova potrebnih za provedbu aktivnosti, a minimalno 30% troškova poduzetnik mora samostalno financirati. U slučaju srednjih poduzeća Program financira do 60% troškova potrebnih za provedbu aktivnosti, a poduzetnici moraju samostalno financirati 40% aktivnosti.

5.3. RAZUM

RAZUM je program također osnovan od strane Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, to jest HAMAG-BICRO-a. Puno ime programa jest Razvoj na znanju utemeljenih poduzeća, te je program započeo s provedbom 2005. godine. Cilj RAZUM programa je „osigurati početno financiranje novoosnovanih poduzeća tj. osigurati početno financiranje razvoja novog proizvoda ili usluge u postojećim malim i srednjim poduzećima“ (HAMAG-BICRO, 2017a). Ovaj program omogućava financiranje inovativnih tehnoloških projekata kako bi se poboljšala konkurentnost hrvatskih poduzeća, a pogotovo se radi na financiranju malih i srednjih poduzeća.

Neki od ciljeva programa RAZUM su:

- Omogućavanje pokretanja i razvoja poduzeća koja su tehnološki orijentirana i bazirana na znanju, a pogotovo akademskih poduzeća
- Pomaganje u tehnologijskom opremanju poduzeća kako bi se unaprijedila proizvodnja njihovih proizvoda i usluga, a također i upravljačke sposobnosti poduzeća
- Omogućavanje veće konkurentnosti hrvatskim poduzećima na međunarodnom tržištu putem stavljanja naglaska na rast i razvoj
- Stavljanje naglaska na suradnju stručnjaka iz sfere poduzetništva kao i istraživačke sfere
- Poboljšavanje hrvatskog gospodarstva na način da se razvijaju tehnološka poduzeća i opća tehnologijska razina hrvatskog gospodarstva
- Rast gospodarstva temeljenog na znanju.

RAZUM predstavlja program bespovratnih potpora. Poduzeća koja su bila uključena u program Razvoj na znanju utemeljenih poduzeća 2015. godine prikazana su na slici 4.

	Korisnik	Naziv projekta	Ugovoreni iznos (HRK)	Tehnološko područje	Županija
1	Morska vidra d.o.o.	Razvoj komercijalnog prototipa multifunkcionalne nautičke naprave	1.097.759	Strojarstvo, brodogradnja i zrakoplovstvo	Zagrebačka
2	Astra International-inženjering d.o.o.	Prenosivo postrojenje za zbrinjavanje otpadnih muljeva – MID MIXP	6.403.590	Energija, okoliš i materijali	Grad Zagreb
3	SMART-SENSE d.o.o.	Cjeloviti sustav za upravljanje pametnim domovima (2. faza razvoja)	4.794.633	ICT	Grad Zagreb
4	TEMA d.o.o.	Elektromotor u tehnologiji permanentnih magneta namijenjen pogonu azimutalnog nisko profilnog polu uronjivog brodskog porivnika	705.000	Strojarstvo, brodogradnja i zrakoplovstvo	Istarska
5	Dental BioScience d.o.o.	Razvoj i predkomercijalizacija BDF – sintetskog biorazgradivog materijala za regeneraciju kosti u ljudi	2.117.587	Energija, okoliš i materijali	Grad Zagreb
6	CS-Computer Systems d.o.o.	Chronocaster – Delinearizacija video kanala uživo s naglaskom na marketing	4.597.464	ICT	Grad Zagreb
7	INTIS d.o.o.	Televend Wallet-plaćanje putem pametnog telefona na samposlužnim automatima	4.946.660	ICT	Grad Zagreb
	Ukupno ugovoreno (HRK)		24.662.693		

Slika 4. Poduzeća uključena u program RAZUM 2015. godine

Izvor: HAMAG-BICRO, 2017a.

5.4. HBOR

HBOR ili Hrvatska banka za obnovu i razvitak predstavlja razvojnu i izvozno banku, a također i izvozno-kreditnu agenciju Hrvatske. Cilj HBOR-a je poticanje razvoja gospodarstva Hrvatske, te se ovaj cilj ispunjava putem kreditiranja, ulaganja u različite PE ili VC fondove, osiguravanjem izvoza kako ne bi podlegao komercijalnim ili političkim izvorima, putem poslovnog savjetovanja i izdavanja garancija. HBOR je osnovan 1992. godine putem Zakona o Hrvatskoj kreditnoj banci za obnovu (HBOR, 2022b).

Glavne djelatnosti HBOR-a su:

- „Financiranje obnove i razvitka hrvatskoga gospodarstva
- Financiranje infrastrukture
- Poticanje izvoza
- Potpora razvitku malog i srednjeg poduzetništva
- Poticanje zaštite okoliša
- Osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika“ (HBOR, 2022b).

HBOR pruža uslugu kredita mikro, malim i srednjim poslovnim subjektima iz privatnog sektora koji ispunjavaju barem jedan od slijedećih uvjeta: poduzetnici su početnici, mladi su poduzetnici, žene u poduzetništvu, poduzetnici koji ulažu sredstva na posebna područja Hrvatske i poduzetnici koji ulažu u komercijalizaciju projekata utemeljenih na istraživanjima, razvoju i inovacijama (RDI). Kredit dobiven od strane HBOR-a namijenjen je ulaganju poduzeća u zelenu tranziciju, digitalnu tranziciju ili pak jačanje konkurentnosti i otpornosti hrvatskog tržišta. HBOR kredit odobrava za jednu od dvije namjene:

- Ulaganje od strane poduzeća u osnovna sredstva kako bi se pokrenulo ili moderniziralo poslovanje poduzeća
- Ulagane u obrtna sredstva koja su nužna za provedbu ulaganja i razvoj korisnika kredita, te se za ovu namjenu može maksimalno iskoristiti 30% iznosa kredita.

Kredit iznosi minimalno 100 000 EUR. Maksimalni iznos kredita za poduzetnike početnike je 500 000 EUR, a za ostale poduzetnike 1 000 000 EUR. Kredit se može otplaćivati uz kamatnu stopu od 0,8% godišnje ili 0,4% godišnje ako je poduzeće povezano s ulaganjima u zelenu tranziciju, digitalnu tranziciju ili projekte temeljene na RDI. Rok korištenja kredita je 12 mjeseci, ali se može odobriti i dulji rok. Najduži rok otplate kredita je 15 godina, što uključuje i poček od 3 godine.

5.5. EUREKA

EUREKA također predstavlja program Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, to jest HAMAG-BICRO-a. Svrha programa EUREKA je poticanje malih, srednjih i velikih poduzeća na surađivanje s različitim međunarodnim partnerima, a najviše na području aktivnosti fokusiranih na istraživanje i razvoj. Glavni fokus ovog projekta je izgradnja međunarodnih

Patricia Šimunić: *Mogućnosti financiranja projekata rasta i razvoja poduzeća u Republici Hrvatskoj* (stručni završni rad)

partnerstava kako bi se radilo na konkurentnosti unutar Europske unije. Zemlje koje sudjeluju u EUREKA-i su „41 punopravne zemlje članice inicijative (te Europske komisije koja ima status punopravne članice), 2 zemlje sa statusom Nacionalnih informacijskih točaka te 3 pridružene članice (Južna Koreja, Kanada i Južnoafrička Republika)“ (HAMAG-BICRO, 2017b).

Ciljevi programa EUREKA su:

- „Potaknuti tvrtke na ulaganje u aktivnosti istraživanja i razvoja te na taj način jačati njihov inovacijski kapacitet
- Potaknuti međunarodnu suradnju poduzetnika
- Stvoriti temelje za međunarodni tržišni plasman“ (HAMAG-BICRO, 2017b).

EUREKA program predviđen je za korištenje od strane malih, velikih i srednjih trgovačkih društava, te je također zamišljen kao bespovratna potpora. Mala poduzeća su financirana ovim projektom u iznosu od 60%, srednja poduzeća u iznosu od 50%, a velika poduzeća u iznosu od 40%. Maksimalni iznos potpore iznosi 200 000 EUR, a najveće razdoblje u kojem se poduzeće može financirati je 3 godine.

5.6. IRCRO

IRCRO spada u programe napravljene od strane Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, to jest HAMAG-BICRO-a, te pripada u kategoriju programa podrške inovacijskom procesu. IRCRO ili Program za istraživanje i razvoj započeo je 2008. godine, te je zamišljen kao program novčane potpore malim i srednjim poduzećima koji ih potiče da u svojem radu surađuju sa znanstveno-istraživačkom institucijom (ZII) kako bi pokrenuli svoje istraživačko-razvojne aktivnosti (IR). Znanstveno-istraživačke institucije mogu biti različiti instituti, sveučilišta, ustanove i tako dalje.

Ciljevi IRCRO-a jesu:

- Poticanje malih i srednjih poduzeća na povećanje svojih IR aktivnosti,
- njegovanje i jačanje veze između gospodarstva i znanosti,
- bolje iskorištavanje postojeće infrastrukture u znanstveno-istraživačkim institucijama (ZII),

- pomaganje malim i srednjim poduzećima skratiti vremenski ciklus za provedbu IR projekta i
- poticanje ZII na suradnju s gospodarstvom (HAMAG-BICRO, 2017c).

Maksimalna financijska potpora koja se može dobiti od Programa za istraživanje i razvoj je 600 000 kuna po projektu, te taj iznos može sačinjavati maksimalno 50% troškova koji su potrebni za provođenje aktivnosti.

5.7. EUROSTARS

Eurostars predstavlja program za istraživanje i razvoj koji je nastao u sklopu suradnje projekta EUREKA i Europske komisije, te je jedan od glavnih uvjeta za sudjelovanje participacija barem dvije različite zemlje članice u projektu. Eurostars program je financirao 190 projekata od svojeg početka 2014. godine, te prosječno ima 443 sudionika godišnje (Eureka Network, 2022).

Još jedan uvjet za sudjelovanje na projektu je taj da „glavni partner na projektu mora biti malo ili srednje trgovačko društvo koje se bavi istraživanjem i razvojem (innovative SME). Ostali partneri na projektu moraju biti mala ili srednja trgovačka društva“ (HAMAG-BICRO, 2017d). Maksimalni iznos predviđen za bespovratnu potporu danu od strane projekta Eurostars je 200 000 EUR. Za mikro i mala poduzeća postoji limit da Eurostars kredit može pokriti maksimalno 60% troškova za provedbu aktivnosti, a kod srednjih poduzeća taj limit iznosi 50%. Maksimalno trajanje projekta iznosi 3 godine.

6. PROBLEMATIKA FINANCIRANJA PODUZEĆA U RH

6.1. POČETNO FINANCIRANJE

Stjecanje početnog kapitala, to jest kapitala čija je svrha financiranje pokretanja nekog poduzetničkog pothvata predstavlja jedan od najvećih izazova za poduzetnike, a pogotovo za poduzetnike početnike koji sačinjavaju velik broj mikro i malih poduzeća. Takvi poduzetnici „nemaju povijest poslovanja niti poslovne rezultate kojima bi potkrijepili svoje planove poslovanja te im je stoga i pristup vanjskim izvorima financiranja (poslovne banke, poslovni anđeli, fondovi rizičnog kapitala i dr.) otežan“ (Učilište Studium, 2015). Početni kapital mora biti dovoljno velik kako bi poduzeće uspješno započelo s poslovanjem.

Struktura početnog kapitala uvjetovana je time osniva li se poduzeće inokosno, to jest ima samo jednog vlasnika, ili je poduzeće zamišljeno kao partnersko ili dioničko društvo. Ako poduzetnik samostalno osniva poduzeće, tada je samo na njemu teret osiguravanja dostatnog početnog kapitala i smanjenja rizika poslovanja, a također je odgovoran i za gubitke i dugove poduzeća. Prednost inokosnog osnivanja poduzeća je nepostojanje potrebe povezivanja s različitim partnerima. Početni kapital u partnerskom poduzeću predstavljaju ulogi od strane svakog partnera. Partneri suradnički odlučuju o poslovanju poduzeća, a zajednički snose i rizike. Glavna prednost partnerskog poduzeća je ta da se puno lakše i brže može skupiti početni kapital koji omogućuje djelovanje poduzeća. Kada se osniva dioničko društvo početni kapital je osiguran od strane dioničara, te je taj kapital podijeljen u dionice. Početni kapital najlakše je skupiti kod dioničkog društva zbog mogućnosti privlačenja većeg broja malih dioničara, a također i putem nasljeđivanja dionica.

6.2. RAZVOJNO FINANCIRANJE

Uz početno financiranje, to jest pronalazak dostatnog početnog kapitala kako bi se započelo poslovanje poduzeća, problem u financiranju poduzeća predstavlja i razvojno financiranje, to jest pronalazak dodatnog kapitala kako bi se poduzeće moglo razvijati i dobivati na konkurentnosti. Kako bi se poduzeće razvijalo, vlasnik ili vlasnici trebaju osigurati dodatni temeljni i pozajmljeni kapital. Dodatni temeljni kapital „za razvoj inokosnog poduzeća može

osigurati iz zadržanog dobitka, a partnersko i dioničko društvo može osigurati akumuliranjem zadržanog dobitka i privlačenjem novih partnerskih i dioničkih uloga“ (Oršulić, 2015).

Još jedan od načina pronalaska dodatnog kapitala za financiranje poduzeća je amortizacija, koja predstavlja uvođenje novih i tehnološki naprednijih sredstava. No, amortizirana sredstva često imaju male vrijednosti, te se na ovaj način u slučaju malih i srednjih poduzeća može steći puno manje kapitala nego u slučaju velikih poduzeća. Zbog teškoća zadobivanja dodatnog temeljnog kapitala, mala i srednja poduzeća često se moraju okrenuti dodatnom pozajmljenom kapitalu u obliku kredita i tako dalje, što im je omogućeno putem različitih programa poput onih navedenih u ranijem tekstu.

7. FINANCIRANJE EU FONDOVIMA

Mikro, makro i srednja poduzeća čine čak 98% ukupnog broja poduzeća u Europskoj uniji, te su zbog toga od strane Europske unije sastavljeni različiti strateški dokumenti i instrumenti kojima se omogućuje što lakše stvaranje ovih vrsta poduzeća, rješavanje komplicirane papirologije povezane s njima te pružanje potrebnih načina financiranja (Stojanović, Mrvica Mađarac i Glavota, 2016). Poduzeća se mogu financirati putem različitih europskih fondova, koji spadaju u Europske strukturne i investicijske fondove (ESI). Raspodjela ESI fondova u razdoblju od 2014. godine do 2020. godine prikazana je u Tablici 3.

Tablica 3. Raspored ESI fondova za razdoblje 2014.-2020.

Naziv ESI fonda	Iznos alokacije (u eurima)
Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)	4.321.499.588
Kohezijski fond (CF)	2.559.545.971
Europski socijalni fond (ESF)	1.516.033.073
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)	2.026.222.500
Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)	252.643.138
Ukupno	10.675.944.270

Izvor: Stojanović, Mrvica Mađarac i Glavota, 2016

Jedan od glavnih programa Europske unije za financiranje mikro, makro i srednjih poduzeća je Program jedinstvenog tržišta koji iznosi 4,2 milijarde EUR i kojim se pokušava pridonijeti „boljem funkcioniranju unutarnjeg tržišta pomoću mjera koje uključuju bolji nadzor tržišta, potporu građanima i poduzećima pri rješavanju problema te poboljšanu politiku tržišnog natjecanja, jačanju konkurentnosti poduzeća, posebno malih i srednjih poduzeća (MSP-ovi), razvoju djelotvornih europskih normi te međunarodnih normi financijskog i nefinancijskog izvještavanja i revizije, pružanju još veće zaštite potrošačima“ (Europska komisija, 2022) i tako dalje.

Mikro, makro i srednja poduzeća također mogu biti financirana i putem Instrumenta za povezivanje Europe ili CEF-a, te se ovim putem financiranju poduzeća koja djeluju u područjima energetike, prometa i informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Poduzeća koja se bave područjem istraživanja financirana su od strane programa Obzor Europa, čiji je budžet 95,5 milijardi EUR.

Mala poduzeća koja djeluju u poljoprivrednom sektoru financirana su u sklopu Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije, a fondovi kojima se omogućuje financiranje su Europski fond za jamstva u poljoprivredi, kao i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj. Mikro, makro i srednja poduzeća imaju mogućnost financiranja i od strane Europskog socijalnog fonda plus (ESF+), čija je glavna svrha omogućiti ovakvim tipovima poduzeća što veću konkurentnost putem osposobljavanja i moderniziranja. Mala i srednja poduzeća značajna su za sektor pomorstva, ribarstva i akvakulture u Europskoj uniji, te je zbog toga sa svrhom ostvarivanja viših razina potpore tim poduzećima osnovan Europski fond za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu (EFPRA). Još neki od načina financiranja mikro, malih i srednjih poduzeća u sklopu Europske unije su:

- Mikrofinancijski instrument u okviru Programa za zapošljavanje i socijalne inovacije
- Program LIFE
- COSME
- InnovFin program i tako dalje.

Mikro, mala i srednja poduzeća mogu biti financirana iz europskih fondova putem Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta, koje dodjeljuje različite bespovratne i ostale naknade. 2018. godine započeo je projekt Izgradnja i opremanje proizvodnih kapaciteta MSP, kojima se financiraju mikro, mala i srednja poduzeća s ciljem poboljšanja „njihovog poslovnog razvoja i tehnološke spremnosti kroz početna ulaganja u izgradnju i/ili opremanje poslovnih jedinica. Program se financira iz Europskog fonda za regionalni razvoj“ (HUB, 2018). Najniži iznos financiranja je 500 000 kuna, a najviši iznosi 15 milijuna kuna, te se financirati može od 35 do 70% vrijednosti projekta.

Mikro, mala i srednja poduzeća također se financiraju i putem Europskih strukturnih i investicijskih fondova ili ESIF. Koji se sastoji od pet fondova:

- Europskog fonda za regionalni razvoj
- Europskog socijalnog fonda
- Kohezijskog fonda koji podupire manje razvijene države članice
- Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj i
- Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (Europska komisija, 2022b).

ESIF fondovi koriste se putem HAMAG-BICRO-a, koji ima programe mikro i malih zajmova koji su opisani u ranijem tekstu. Uz zajmove za mikro, male i srednje poduzetnike postoje i jamstva u okviru ESIF fondova. To su dvije mjere unutar programa ESIF:

Pojedinačna jamstva:

- Mjera A – ESIF pojedinačna jamstva za investicijske kredite – Iznos jamstva: 150.000,00 EUR do 2.000.000,00 EUR; maksimalna stopa jamstva: 80%; maksimalno trajanje jamstva: 10 godina; udio obrtnih sredstava: najviše 30% od iznosa kredita; premija rizika (naknada za izdavanje jamstva): od 0,25% do 0,5% iznosa odobrenog jamstva

Mjera B – ESIF pojedinačna jamstva za kredite za obrtna sredstva – Iznos jamstva: 150.000,00 EUR do 1.000.000,00 EUR; maksimalna stopa jamstva: 65%; maksimalno trajanje jamstva: 5 godina; premija rizika: od 0,5% do 1% iznosa odobrenog jamstva (HUB, 2018).

8. ZAKLJUČAK

Poduzeća se u bilo kojoj fazi svojeg postojanja, a pogotovo u početnoj i razvojnoj fazi, neprestano susreću s problemom financiranja, to jest dostupnosti kapitala koji im je potreban kako bi pokrenuli svoju djelatnost ili osigurali svoj rast i razvoj. Poduzeća se mogu financirati na mnoge načine, a neki od glavnih načina financiranja su projektno financiranje, kao i financiranje definirano svojim rokom: kratkoročno financiranje, srednjoročno financiranje i dugoročno financiranje.

Također, jedan od najčešćih načina financiranja poduzeća je kroz fondove rizičnog kapitala, to jest kroz private equity i venture capital fondove. Putem PE fondova financiraju se poduzeća koja već neko vrijeme djeluju, a putem VC fondova financiraju se poduzeća koja su tek započela s radom, tzv. start-upovi. Još jedan način financiranja poduzeća koja su u svojoj početnoj fazi jesu i poslovni anđeli, koji predstavljaju poduzetnike s iskustvom i mogućnostima financiranja manjih poduzeća, koji pomažu novim poduzetnicima osoviti se na noge.

U Republici Hrvatskoj nudi se mnogo opcija financiranja poduzeća, a pogotovo mikro, malih i srednjih poduzeća. Glavna agencija za financiranje poduzeća je HAMAG-BICRO ili Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije, te ona nudi različite zajmove i jamstva kako bi potakla poduzeća na rast i razvoj. Najznačajniji programi HAMAG-BICRO-a su PoC za poduzetnike, RAZUM, EUREKA i IRCRO. U suradnji s Europskom komisijom i EUREKA-om također postoji i projekt Eurostars koji zahvaća mnogo članica Europske unije, a također i ostalih zemalja. Važno je spomenuti i HBOR ili Hrvatsku banku za obnovu i razvitak, koja također nudi kredite kako bi omogućila veću konkurentnost hrvatskim poduzetnicima. Mikro, mala i srednja poduzeća također se mogu financirati iz različitih europskih fondova.

Najveće probleme u kontekstu financiranja poduzeća predstavlja osiguravanje kapitala u početnoj fazi kada poduzeće treba tek započeti s radom, a također i osiguravanje dovoljno sredstava za rast i razvoj poduzeća kako bi ono ostalo konkurentno na tržištu i moglo proširiti svoje poslovanje i aktivnosti. No, putem različitih programa koji se nude od strane hrvatskih agencija i banaka, a također i putem programa koje je osmislila Europska unija kako bi pomogla poduzetnicima probiti se na tržište, hrvatskim je poduzetnicima približena mogućnost financiranja njihovih poslovnih ideja.

9. IZJAVA

Izjava o autorstvu završnog rada i akademskoj čestitosti

Ime i prezime studenta:

Matični broj studenta:

Naslov rada:

Pod punom odgovornošću potvrđujem da je ovo moj autorski rad čiji niti jedan dio nije nastao kopiranjem ili plagiranjem tuđeg sadržaja. Prilikom izrade rada koristio sam tuđe materijale navedene u popisu literature, ali nisam kopirao niti jedan njihov dio, osim citata za koje sam naveo autora i izvor te ih jasno označio znakovima navodnika. U slučaju da se u bilo kojem trenutku dokaže suprotno, spreman sam snositi sve posljedice uključivo i poništenje javne isprave stečene dijelom i na temelju ovoga rada.

Potvrđujem da je elektronička verzija rada identična onoj tiskanoj te da je to verzija rada koju je odobrio mentor.

Datum

Potpis studenta

10. POPIS LITERATURE

10.1. KNJIGE I ČLANCI

1. Aralica, Z., Račić, D. i Šišinački, J. (2007) Projektno financiranje infrastrukture. *Privredna kretanja* 112, 53-87.
2. Bolfek, B., Stanić, M. i Tokić, M. (2011) Struktura bilance kao pokazatelj lošeg poslovanja. *Oeconomica Jadertina*, 1, 76-87.
3. Braut Filipović, E., Čulinović-Herc, M. i Audić Vuletić, S. (2017). Novo pravno uređenje private equity i venture capital fondova i otvorena pitanja. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 38(1), 51-92.
4. Crikveni Filipović, T. (2019) Računovodstveno praćenje kratkoročnih obveza, *Računovodstvo, revizija i financije*, 7.
5. Derenčinović Ruk, M. (2020) Private equity fondovi i hrvatsko iskustvo. *Zbornik PFZ*, 70(6), 783-824.
6. Esty, B. (2004) Why Study Large Projects? An Introduction to Research on Project Finance. *European Financial Management* 10, 213-224.
7. Finnerty, J.D. (2007) *Project Financing: Asset-Based Financial Engineering*, 2. izdanje. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
8. Garača, N. i Marjanović, I. (2010) Uloga poslovnih anđela u poduzetništvu. *Praktični menadžment*, 1(1), 75-80.
9. Gatti, S. (2008) *Project Finance in Theory and Practice*. London: Elsevier.
10. Janeway, W., Nanda, R. i Rhodes-Kopf, M. (2021) Venture Capital Booms and Startup Financing. *Annual Review of Financial Economics*.
11. Knežević, D. i Has, M. (2018) Financiranje malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj i usporedba s Europskom unijom. *Obrazovanje za poduzetništvo*, 8(1), 165-180.
12. Marković, I. (2000) *Financiranje: Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava*. Zagreb: RRif.
13. Oršulić, M. (2015) *Alternativni izvori financiranja malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj*. Završni rad. Karlovac: Veleučilište u Karlovcu.
14. Stojanović, S., Mrvica Mađarac, S. i Glavota, M. (2016). Financiranje poduzetništva iz fondova Europske unije. *Obrazovanje za poduzetništvo*, 6(2), 161-175.

15. Šarlija, N. (2008) *Predavanja za kolegij Kreditna analiza*. Osijek: Ekonomski fakultet Osijek.
16. Učilište Studium (2015) *Izvori financiranja start up poduzeća*. Vukovar: Učilište Studium.
17. Van Horne J.C. (1997) *Financijsko upravljanje i politika*. Zagreb: MATE.
18. Vidučić, Lj. (2012) *Financijski menadžment*. Split: RRiF – plus.
19. Vukičević, M. (2006) *Financiranje poduzeća*. Zagreb: Golden marketing – tehnička knjiga.

10.2. INTERNETSKI IZVORI

1. CEPOR (2020) *Izješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2020*
Preuzeto s <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2021/01/Izvjescje-2020-HR-web.pdf> (10. lipnja 2022.).
2. CRANE (2022) *Croatian Business Angels Network*
Preuzeto s <http://crane.hr/> (10. lipnja 2022.).
3. Eureka Network (2022). *Home*
Preuzeto s <https://www.eurekanetwork.org/countries/croatia/clusters/> (10. lipnja 2022.).
4. Europska komisija (2022) *Program jedinstvenog tržišta*
Preuzeto s https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/single-market-programme_hr (10. lipnja 2022.).
5. HAMAG-BICRO (2017a). *RAZUM*
Preuzeto s <https://hamagbicro.hr/bespovratne-potpore/programi-podrske-inovacijskom-procesu/razum/> (10. lipnja 2022.).
6. HAMAG-BICRO (2017b). *EUREKA*
Preuzeto s <https://hamagbicro.hr/bespovratne-potpore/eureka/> (10. lipnja 2022.).
7. HAMAG-BICRO (2017c). *IRCRO*
Preuzeto s <https://hamagbicro.hr/bespovratne-potpore/programi-podrske-inovacijskom-procesu/ircro/> (10. lipnja 2022.).
8. HAMAG-BICRO (2017d). *Eurostars*
Preuzeto s <https://hamagbicro.hr/bespovratne-potpore/eurostars/> (10. lipnja 2022.).
9. HAMAG-BICRO (2022) *HAMAG-BICRO*
Preuzeto s <https://hamagbicro.hr/> (10. lipnja 2022.).

10. HANFA (n.d.) *Što je dionica?*

Preuzeto s <https://hanfa.hr/getfile/39370/%C5%A0to%20je%20dionica.pdf> (10. lipnja 2022.).

11. HBOR (2022a) *Fondovi rizičnog kapitala*

Preuzeto s <https://www.hbor.hr/naslovnica/hbor/fondovi-rizicnog-kapitala/> (10. lipnja 2022.).

12. HBOR (2022b) *HBOR*

Preuzeto s <https://www.hbor.hr/en/> (10. lipnja 2022.).

13. InterMedia Projekt (2016) *Definicija mikro, malih i srednjih poduzetnika*

Preuzeto s <https://intermediaprojekt.hr/2016/02/04/definicija-mikro-malih-i-srednjih-poduzetnika/> (10. lipnja 2022.).

14. Plavi Ured (2022) *PoC8 za poduzetnike*

Preuzeto s <https://plaviured.hr/poc8-za-poduzetnike/> (10. lipnja 2022.).

11. POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

11.1. Popis slika

Slika 1. Razlika između PE i VC fondova.....	12
Slika 2. Broj tvrtki koje su primile vlasnička ulaganja u Srednjoj i Istočnoj Europi 2016.- 2019.	13
Slika 3. Logo HAMAG-BICRO-a.....	17
Slika 4. Poduzeća uključena u program RAZUM 2015. godine.....	20

11.2. Popis tablica

Tablica 1. Razlike projektnog financiranja i korporativnog financiranja.....	6
Tablica 2. Fondovi za gospodarsku suradnju u Hrvatskoj 2019. godine.....	15

12. ŽIVOTOPIS

PATRICIA ŠIMUNIĆ

Računovodstvo, financije i porezi su mi veliko polje interesa u kojima se želim izgraditi i nastaviti daljnju izobrazbu (financijsko računovodstvo, troškovno i upravljačko računovodstvo, porezno i forenzično računovodstvo, poslovne financije, komunikacijske i prezentacijske vještine) te napredovati zajedno s firmom u kojoj radim.

OBRAZOVANJE

2012 - 2016
XVIII GIMNAZIJA

- Engleski kao prvi, a talijanski i latinski kao drugi i treći jezik
- C1 iz engleskog jezika

2018 - 2021
Veleučilište Baltazar Zaprešić

- Stručna prvostupnica ekonomije (bacc.oec.)

VJEŠTINE

ISKUSTVO

2019 - 2021 ABB Ltd.
Računovodstvo

- Priprema PDV-a
- Organizacija dokumenata
- Knjiženje ulaznih računa
- Priprema putnih naloga
- Usklade s dobavljačima
- Pripreme za reviziju
-

2021 - 2022 (8 mj.) JYSK d.o.o.
Računovodstvo i financije

- Knjiženje carina za BiH i Srbiju
- Knjiženje bankovnih izvoda za BiH i Srbiju
- Knjiženje putnih naloga za Hrvatsku, BiH, Srbiju i Sloveniju
- Pripreme za plaćanje
- Orgnizacija dokumenata
- Vršenje povrata kupcima
- Izdavanje e-računa
- Usklade s dobavljačima
- Clearing konta

razlog prekida ugovora o radu: loši ljudski odnosi

DODATNO

Akademija regionalnog razvoja i
fondova Europske unije

Sudjelovanje u projektu Ministarstva
regionalnog razvoja i fondova
Europske unije

ISKUSTVO

2022-present

PKF FACT SAVJETOVANJE

Računovodstvo, revizija i porezi

- Kontrola i evidentiranje ulaznih/izlaznih računa, te knjiženje računa-likvidacije
- Knjiženje dokumenata platnog prometa-izvoda
- Vođenje salda-konti kupaca i dobavljača (vođenje knjiga URA i IRA)
- Unos i knjiženje osnovnih sredstava
- Praćenje dospjelih obveza za plaćanje
- Asistencija pri izradi izvještaja za Upravu
- Obavljanje ostalih poslova po nalogu voditelja
- Osiguravanje usklađenosti računovodstvenih evidencija i poslovnih knjiga s računovodstvenim politikama i propisima
- Podrška u pitanjima vezanim uz knjiženja i pripremu financijskih izvješća
- Osiguravanje dokumentacije za unutarnju i vanjsku reviziju po potrebi

KONTAKT

- +385 92 3747 990
- simunic.patricia@gmail.com
- <https://www.linkedin.com/in/patricia-simunic>
- Lastovska ulica 42, Zagreb

